

क्र.मासं/सेप्र/न.क्र.४१/

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्या.

एस्ट्रेला बॅटरीज विस्तारित इमारत,

तळ मजला, धारावी रोड, माटुंगा,

मुंबई - ४०० ०१९.

प्रशासकीय परिपत्रक क्र. ३७९ दिनांक ०६ / ०१ / २०१२

विषय : दृष्टीहीन, अल्पदृष्टी आणि अस्थिव्यंग, सेरेब्रल पाल्सी, डिस्लेक्सियाने बाधित झालेल्या व्यक्ती लिहिण्यासाठी सक्षम नसल्यास त्यांच्या मागणीप्रमाणे परीक्षेसाठी लेखनिक पुरविण्याबाबत.

संदर्भ : कार्यासन अधिकारी, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे पत्र क्र. संकीर्ण-२०११/ प्र.क्र.४६२/प्रशा-४, दिनांक २३/११/२०११.

अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्काचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५ नुसार अपंगांबाबतच्या आदेशांचे योग्य प्रकारे अंमलबजावणी करण्यासाठी वेळोवेळी परिपत्रकान्वये सूचना/तरतुदी निर्गमित केलेल्या आहेत.

२. आता याच संदर्भात कार्यासन अधिकारी, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे पत्र क्र. संकीर्ण-२०११/ प्र.क्र.४६२/प्रशा-४, दि.२३/११/२०११ सोबत सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे शासन परिपत्रक क्र.न्यायप्र-२०११/प्र.क्र.९१/सुधार-३, दि.१७/०८/२०११ प्राप्त झालेले असून त्यामध्ये दृष्टीहीन, अल्पदृष्टी आणि अस्थिव्यंग, सेरेब्रल पाल्सी, डिस्लेक्सियाने बाधित झालेल्या व्यक्ती लिहिण्यासाठी सक्षम नसल्यास त्यांच्या मागणीप्रमाणे परीक्षेसाठी लेखनिक पुरविण्याबाबत च्या सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. (सोबत प्रत जोडलेली आहे.)

३. सदर शासन परिपत्रकातील सूचना/तरतुदीचे काटेकोरपणे पालन होण्यासाठी सर्व संबंधित अधिकाऱ्यांनी सदरच्या शासन परिपत्रकाचे अवलोकन करावे व सदर परिपत्रकातील सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करावे.

४. सदर प्रशासकीय परिपत्रक कंपनीच्या इंटरनेटवर उपलब्ध आहे.

सोबत : वरीलप्रमाणे.

(विजय भि. बागुल) ६/१/२०१२
मुख्य महाव्यवस्थापक (मा.सं.)

MD/D/6394
30/11/11

१/७

११

का.सं. / मा.सं १९७०
दिनांक... ०१/११/२०११

क्रमांक संकीर्ण-२०११/प्र.क्र. ४६२/प्रशा-४
उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग,
संत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक - २३ नोव्हेंबर, २०११.

प्रति,

विकास आयुक्त, उद्योग संचालनालय, मुंबई.
संचालक, शासकीय मुद्रण, लेखन सामग्री प्रकाशन संचालनालय, मुंबई.
कामगार आयुक्त, मुंबई.
कल्याण आयुक्त, महाराष्ट्र कामगार कल्याण मंडळ, मुंबई.
संचालक, औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, ताडदेव, मुंबई.
संचालक, बाष्पके संचालनालय, मुंबई.
संचालक, श्रम विज्ञान संस्था, मुंबई.
प्रबंधक, औद्योगिक न्यायालये, मुंबई.

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य वित्तीय महामंडळ, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, पेट्रोकेमिकल्स महामंडळ मर्यादित, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य लघु उद्योग महामंडळ, मुंबई.
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य खादी व ग्रामाद्योग मंडळ, मुंबई
मुख्य अभियंता, (विद्युत), सा.बां.विभाग, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य विद्युत धारक कंपनी लिमिटेड, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य ऊर्जा नियामक आयोग, मुंबई.
संचालक, महाराष्ट्र ऊर्जा विकास अधिकरण, पुणे.
संचालक, भूविज्ञान व खनिकर्म संचालनालय, नागपूर.
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य विद्युत निर्मिती कंपनी, मुंबई
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य पारेषण कंपनी, मुंबई
व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य वितरण कंपनी, मुंबई
व्यवस्थापकीय संचालक, कोकण विकास महामंडळ मर्यादित, मुंबई.
व्यवस्थापकीय संचालक, पश्चिम महाराष्ट्र विकास महामंडळ मर्यादित, पुणे,
व्यवस्थापकीय संचालक, मराठवाडा महाराष्ट्र विकास महामंडळ मर्यादित, औरंगाबाद.
व्यवस्थापकीय संचालक, विदर्भ विकास महामंडळ मर्यादित, नागपूर.

विषय- दृष्टीहीन, अल्पदृष्टी आणि अस्थिव्यंग, सेरेब्रल पाल्सी, डिस्लेक्सियाने बाधित
झालेल्या व्यक्ती लिहीण्यासाठी सक्षम नसल्यास त्यांच्या मागणीप्रमाणे
परिक्षेसाठी लेखनिक पुरविणेबाबत.

E O C M M, P I

दि. १७ ऑगस्ट, २०११ ची प्रत योग्य त्या कार्यवाहीसाठी सोबत जोडली आहे.
३०/११

उपरोक्त विषयावरील सामाजिक न्याय, व विशेष सहाय्य विभागाचे क्रमांक: न्यायाप्र-२०११/प्र.क्र. ९१/सुधार-३.

General letter. lwp 547 prasha 4

Sh. R. N. 1
Sh. J. C. 3

Sh. J. C. 3

01/11

G. M. (M. P. P.)

(सं. धो. पवार)

कार्यासन अधिकारी अधिकार

दृष्टीहीन, अल्पदृष्टी आणि अस्थिव्यंग, सेरेब्रल पाल्सी, डिस्लेक्सियाने बाधित झालेल्या व्यक्ती लिहीण्यासाठी सक्षम नसल्यास त्यांच्या मागणीप्रमाणे परिक्षेसाठी लेखनिक परविणेबाबत

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,

शासन परिपत्रक क्रमांक :- न्यायाप्र - २०११/प्र.क्र.११ / सुधार -३,

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक :- १७ ऑगस्ट, २०११

वाचा - १) अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५

२) अपंग कल्याण आयुक्तालय यांचे अकआ/प्र-७/लेखनिक/सुविधा/२००६-०७/२९५१,

दि. २० डिसेंबर, २००६ परिपत्रक

३) अपंग कल्याण आयुक्तालय यांचे अकआ/प्र-७/लेखनिक/सुविधा/ डिस्लेक्सिया/

२०११-१२/२३६६, दि. २२ जून, २०११ चे शुध्दीपत्रक

४) उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाचे क्र.अपंग-२०११/प्र.क्र.२/२०११/आस्था-२, दि. २३ मे, २०११ चे पत्र

५) रिट याचिका क्र.३२९४/२०१० व इतर जनहित याचिका बाबत मा.उच्च न्यायालयाचे

दि. २९ एप्रिल, २०११ चे आदेश

६) रिट याचिका क्र.३२९४/२०१० व इतर जनहित याचिका बाबत मा.उच्च न्यायालयाचे

दि. ५ ऑगस्ट, २०११ चे आदेश

परिपत्रक

अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५ मधील कलम क्र.५ व ६

नुसार अपंग व्यक्तींना शालेय, महाविद्यालयीन, पूर्व प्रवेश परिक्षा तसेच स्पर्धा परिक्षेसाठी लेखनिक उपलब्ध करून

देणे आवश्यक आहे. त्यासाठी वरील अनु.क्र.२ व ३ येथील परिपत्रकाव्दारे अपंग कल्याण आयुक्तालयाने सूचना

दिलेल्या आहेत. उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाने वरील वाचा येथील अनु.क्र.४ येथील पत्राव्दारे सर्व कुलगुरु, अकृषिक

विद्यापिठे, संचालक (उच्च शिक्षण/तंत्र शिक्षण /व्यवसाय शिक्षण /कला/ग्रंथालय) यांना पत्राव्दारे मा. उच्च

न्यायालयाने दि. २९/४/२०११ च्या आदेशात नमूद केल्यानुसार सूचना दिलेल्या आहेत. तसेच आयुक्त, अपंग कल्याण

पुणे यांच्या वरील अनु.क्र.३ येथील परिपत्रकाचे पालन करण्याचे सूचीत केलेले आहे. तथापि अशा सूचना देऊनही

अपंग व्यक्तींना लेखनिक उपलब्ध करून देताना समस्या निर्माण होत असल्याचे तसेच काही स्पर्धा परिक्षांमध्ये

लेखनिक उपलब्ध करून दिला नसल्याचे निदर्शनास आलेले आहे. याबाबत मा. उच्च न्यायालयाने वरील अनु.क्र.६

येथे नमूद केलेल्या दि.५ ऑगस्ट, २०११ रोजीच्या सुनावणी दरम्यान अपंग व्यक्तींना सर्व परिक्षांमध्ये लेखनिक

रोट्ट/एच-१५२१[५००-६-११]-१

G.R.-2011-su-3

५११११-२२ नाई
५११११-४६३ ११६९६

११

उपलब्ध करुन देण्याबाबत शासन स्तरावरुन पुन्हा सूचना देण्याचे निदेश दिलेले आहेत. त्यास अनुसरुन या परिपत्रकाद्वारे शासनाकडून खालीलप्रमाणे पुन्हा सूचना देण्यात येत आहेत.:-

- १) अपंग उमेदवाराला परिक्षेसाठी लेखनिक हा परिक्षा घेणाऱ्या प्राधिकाऱ्याने पुरवावा अथवा उमेदवाराने त्यांची इच्छा असल्यास स्वतः लेखनिकाची व्यवस्था करावी.
- २) परिक्षेच्या वेळी पर्यवेक्षक आणि समवेक्षक यांनी योग्य ते पर्यवेक्षण करुन फसवणूकीचे किंवा तत्सम गैर प्रकार होणार नाहीत याची दक्षता घ्यावी.
- ३) प्रत्यक्ष अडचणी विचारात घेऊन जर परिक्षा घेणाऱ्या प्राधिकाऱ्याने लेखनिक पुरविला असल्यास, त्या प्राधिकाऱ्याने लेखनिकाची सक्षमता तपासून निश्चित करुन घ्यावी.
- ४) परिक्षा घेणाऱ्या प्राधिकाऱ्याने नेमणूकीच्या जाहिरातीमध्ये लेखनिक उपलब्ध करुन देण्याबाबत सुस्पष्ट उल्लेख करावा.
- ५) उमेदवाराने परिक्षा आयोजित करणाऱ्या संबंधित यंत्रणेकडून लेखनिक घेणार-आहे किंवा उमेदवार स्वतः लेखनिकाची व्यवस्था करणार आहे याचा अर्जात स्पष्ट उल्लेख करावा.
- ६) परिक्षा घेणाऱ्या यंत्रणेने परिक्षेच्या आवश्यकतेप्रमाणे लेखनिकाची निवड करुन जिल्हा /विभागीय किंवा राज्य पातळीवर त्यांचे पॅनेल तयार करावे.
- ७) लेखनिकाचे पॅनेल हे आवश्यकतेप्रमाणे त्या-त्या शाखेनुसार उदा.कला,वाणिज्य, विज्ञान, गणित, अभियांत्रिकी, वैद्याकीय इत्यादी विषयाप्रमाणे करावे व फक्त पात्र आणि सक्षम लेखनिकाचा त्या पॅनेलमध्ये समावेश करावा.
- ८) शक्यतो परिक्षार्थी व लेखनिक हे एकाच शाखेचे असावेत.
- ९) उमेदवाराने स्वतःचा लेखनिक आणला असेल व जर तो लेखनिक आणि उमेदवार एकाच शाखेचे असतील तर तो लेखनिक उमेदवाराचे शैक्षणिक पात्रतेपेक्षा एक पायरी /टप्पा कमी असावा. मात्र लेखनिक भिन्न शाखेचे असल्यास त्यास ही अट लागू राहणार नाही.
- १०) वर उल्लेखिलेल्या शिवाय इतर कोणतेही निर्बंध लेखनिकाच्या निवडीवर असून नयेत.
- ११) काही अपवादात्मक परिस्थितीत परिक्षा सुरु होण्याच्या ऐनवेळी लेखनिक बदलास मान्यता देण्याचे अधिकार मुख्य समवेक्षक यांना राहतील.
- १२) वेगवेगळ्या विषयाच्या पेपरसाठी एका पेक्षा अधिक लेखनिक वापरता येणार नाहीत. मात्र वरील ११ प्रमाणे अपवादात्मक परिस्थितीमध्ये बदल करण्याची परवानगी देण्यात येईल.
- १३) लेखनिकाच्या निवडा पत्रात खालील माहिती /तपशील नमूद करण्यात यावी.
 १. परिक्षेसाठी उमेदवारास द्यावयाचा जादा वेळ
 २. लेखनिकाच्या वेगळे/स्वतंत्र बसण्यासाठी करण्यात आलेली व्यवस्था
 ३. प्रत्येक पेपरवर दिनांक, विषय याबरोबरच लेखनिकाचे नांव इ.तपशील छापण्यात येणार-असल्याची माहिती.
 ४. अपवादात्मक परिस्थितीत लेखनिक बदलणे आवश्यक असल्यास, त्यासाठी सक्षम प्राधिकारी यांचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक
- १४) लेखनिकास अल्पोपहार घ्यावयाचा असल्यास त्याने तो परिक्षेच्या अगोदर किंवा नंतर घ्यावा.
- १५) उमेदवार व लेखनिक यांना परिक्षेच्या वेळा बदल संपूर्ण माहिती देण्यात यावी.
- १६) अतिरिक्त वेळ:-
 १. लेखी परिक्षा एक तासाची असल्यास त्यासाठी किमान २० मिनिटे अतिरिक्त वेळ देण्यात यावा.
 २. त्याचप्रमाणे परिक्षेचा कालावधी एक तासापेक्षा अधिक असल्यास अतिरिक्त वेळ देताना प्रत्येक तासाला २० मिनिटे अतिरिक्त वेळ याप्रमाणे गणना करावी.
- १७) परिक्षेच्या वेळी उमेदवारांचा गोंधळ व संभ्रम टाळण्यासाठी परिक्षा सुरु होण्यापूर्वी योग्य अशी बैठक व्यवस्था करण्यात यावी.

- १८) अपंगांसाठी बसण्याची व्यवस्था शक्यतो तळ मजल्यावर करण्यात यावी.
- १९) प्रश्न पत्रिकेमधील मूळ प्रश्नात दृष्य बाबी समाविष्ट असल्यास अथवा अमेदवाराकडून अशा दृष्य बाबींचा अर्थ लावणे किंवा दृष्य बाबींचे सादरीकरण करणे अपेक्षित असल्यास अशा प्रश्नांचे ऐवजी पर्यायी प्रश्न पुरविण्यात यावेत. मात्र उमेदवारास उत्तर देण्यासाठी पर्यायी प्रश्नांचे ऐवजी मूळ प्रश्न निवडण्याची मुभा राहिल.
- २०) दृष्टीहीन उमेदवारांना उत्तर पत्रिका लिहितांना ब्रेलचा वापर करण्याची किंवा संगणक अथवा टंकलेखन यंत्र वापरण्याची मुभा राहिल. ब्रेल लिपीमधील उत्तर पत्रिकेचे मुल्यांकन हे ब्रेल लिपी डिजिटल टेक्स्ट (Digital text) मध्ये पुरविण्यात यावी.

३. सदर शासन परिपत्रक संबंधित मंत्रालयीन विभागांनी आपल्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख, प्रादेशिक विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख तसेच महामंडळे, नगरपालिका, महानगरपालिका, जिल्हा परिषदा, मंडळे, सार्वजनिक उपक्रम व सर्व प्रकारच्या शैक्षणिक संस्था यांच्या तसेच शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, कृषी पशुसंवर्धन, दूधविकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, वेदयुक्तीय शिक्षण व औषधीय विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग तसेच संचालक (समाज कल्याण), संचालक (विजा, भज), आयुक्त (अपंग कल्याण) यांनी त्यांच्या नियंत्रणाखालील शैक्षणिक व सर्व प्रकारच्या संस्था यांना तातडीने पाठवावे व वरील सूचनांचे तंतोतंत पालन करण्याच्या सूचना त्यांना द्याव्यात, असेही आदेश देण्यात येत आहेत.
३. सदरहू परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर प्रसिध्द करण्यात आले असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्र. २०११०८१७११५४०४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(दिनेश वाघमारे)

सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव,
- २) मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव
- ३) मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव
- ४) सर्व मंत्रालयीन विभागाचे अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव
- ५) सर्व मंत्रालयीन विभाग
- ६) सर्व मंत्रालयीन विभागाच्या नियंत्रणाखालील विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख
- ७) सर्व विभागीय आयुक्त
- ८) सर्व जिल्हाधिकारी
- ९) संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १०) आयुक्त, अपंग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ११) संचालक, वि.जा.भ.ज. महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ११) सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी
- १२) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
- १३) सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद
- १४) सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव

- १५) मा. मंत्री (सा.न्या.) व राज्यमंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,
१६) सचिव (सा.न्या.) यांचे स्वीय सहाय्यक
१७) सर्व कार्यासने, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१८) सचिव, नॅशनल असोसिएशन फॉर द ब्लाइंड, ११/१२ खान अब्दुल गफारखान रोड, वरळी सीफेस, मुंबई-२५
१९) निवड नस्ती/सुधार-३